

NÂZİ'AT

﴿٧٩﴾ سُورَةُ النَّازِعَاتِ

Nâziât Sûresi mekkîdir. Buna Sâhire Sûresi ve Tamme Sûresi dahi denilir. Amme Sûresini müteakıb

nâzil olmuştur. Bu da onun mazmununu tahkık eder.

Âyetleri - Kırk altıdır.

Kelimeleri - Yüz yetmiş.

Harfleri - Yedi yüz otuz.

Faslası - ٢٠٥٠١ harfleridir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿١﴾ وَالنَّازِعَاتِ غَرْقًا ﴿٢﴾ وَالنَّاشِطَاتِ نَشْطًا ﴿٣﴾
وَالسَّابِحَاتِ سَبْحًا ﴿٤﴾ فَالسَّابِقَاتِ سَبْقًا ﴿٥﴾ فَالْمُدْبِرَاتِ
أَمْرًا ﴿٦﴾ يَوْمَ تَرْجُفُ الرَّاجِفَةُ ﴿٧﴾ تَتَّبِعُهَا الرَّادِفَةُ ﴿٨﴾
قُلُوبٌ يَوْمَئِذٍ وَاجِفَةٌ ﴿٩﴾ أَبْصَارُهَا خَاشِعَةٌ ﴿١٠﴾ يَقُولُونَ
ءَاِنَّا لَمَرْدُودُونَ فِي الْحَافِرَةِ ﴿١١﴾ ءَاِذَا كُنَّا عِظَامًا نَخِرَةً
﴿١٢﴾ قَالُوا تِلْكَ اِذَا كَرَّةٌ خَاسِرَةٌ ﴿١٣﴾

Sh:»5551

﴿١٣﴾ فَاِنَّمَا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ ﴿١٤﴾ فَاِذَا هُم بِالسَّاهِرَةِ
﴿١٥﴾ هَلْ اَتَيْكَ حَدِيثُ مُوسَى ﴿١٦﴾ اِذْ نَادَاهُ رَبُّهُ بِالْوَادِ
الْمُقَدَّسِ طُوًى ﴿١٧﴾ اِذْهَبْ اِلَى فِرْعَوْنَ اِنَّهُ طَغَى ﴿١٨﴾
فَقُلْ هَلْ لَكَ اِلَى اَنْ تَزَكَّى ﴿١٩﴾ وَاَهْدِيكَ اِلَى رَبِّكَ
فَتَخَشَى ﴿٢٠﴾ فَاَرِيهِ الْاٰيَةَ الْكُبْرَى ﴿٢١﴾ فَكَذَّبَ وَعَصَى
﴿٢٢﴾ ثُمَّ اَدْبَرَ يَسْعَى ﴿٢٣﴾ فَحَشَرَ فَنَادَى ﴿٢٤﴾ فَقَالَ اَنَا

رَبُّكُمْ الْأَعْلَى ﴿٢٥﴾ فَآخَذَهُ اللَّهُ نَكَالَ الْأَخِرَةِ وَالْأُولَى
﴿٢٦﴾ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةً لِمَنْ يَخْشَى ﴿٢٦﴾

Meali Şerifi

O daldırıp nez'edenlere 1 Ve usulcacık çekenlere 2 Ve yüzüp yüzüp gidenlere 3 Derken yarışıp
geçenlere 4 Derken bir emir çevirenlere kasem olsun ki (Kıyamet var) 5 O gün ki sarsar râcife 6 Onu
velyeder o râdife 7 Yürekler o gün oynar kaygıdan 8 Gözleri kalkmaz saygıdan 9 Diyorlar ki: biz, gerçek
döndürülecekmiyiz o hufrede 10 Ya' ufalanmış kemikler olduğumuz vakti ha? 11 O dediler: o halde
husranlı bir dönüş 12 Fakat o zorlu bir kumandadır * Bakarsın uyanmışlar hepsi meydandadır 13 Geldi ye
sana Musânın kıssası? 14 O vakit ki ona rabbı nidâ etmişti o mukaddes vadide: Tuvada 15 Haydi demişti
git Firavne de, çünkü o pek azdı 16 De ki: istermisin temizlenesin? 17 Ve rabbına irşad edeyim de seni
saygılanasın? 18 Vardı ona o büyük mu'cizeyi de gösterdi. 19 Fakat o tezkîb etti, isyan etti 20 Sonra
koşarak idbara gitti 21 Derken mahşerini topladı da bağırdı: 22 Benim en yüksek rabbınız, dedi 23 Allah da
onu tuttu sonuna önüne nekâl olmak üzere

Sh:»5552

tenkîl ediverdi 24 Şübhesiz ki bunda bir ibret var, 25 saygı duyacaklar için 26

1. 2. 3. 4. 5.

﴿وَالنَّازِعَاتِ غَرْقًا . وَالنَّاشِطَاتِ نَشْطًا . وَالسَّابِحَاتِ سَبْحًا﴾
﴿فَالسَّابِقَاتِ سَبْقًا . فَالْمُدَبِّرَاتِ أَمْرًا﴾ burada görülüyorki nez', neşt,

sebh, sebk, tedbiri emir, beş fi'lî yapan kuvvetlere kase edilmiş, cevabı da maba'di karînesiyle hezf

olunmuşturki bunlar olacak, o Kıyamet ve ba's vuku' bulacak demektir. Bunların hepsi bir cemaat veya

cemaatin sınıfları yâhud ba'zıları başka bir cemaat olarak mülahâza edilebilirse de hepsi esasen bir

kumandaya tabi' bir cemaat veya onun sınıfları olmak, gelecek olan «

﴿فَإِنَّمَا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ﴾ karînesiyle daha zâhirdir. Bir de görülüyorki bu beş fi'lin: nez',

neşt, sebh üçü arasında tertib gözetilmeyip vav ile atf olunmuş, sebk ile tedbiri emir ikisi ise fa' ile atf

olunarak fi'ilde veya zikirde tertib ile ifade kılınmıştırki bununla sebk-ü tedbir obirlerinin neticesi ve gayesi

gibi olduğu anlatılmış demektir. Bunlardan « وَالنَّازِعَاتِ غَرْقًا » ile «

﴿وَالنَّاشِطَاتِ نَشْطًا﴾ âyetleri nâzi' ve gark, nâşit ve neşt kelimelerinin lügaten muhtelif

ma'nalara delâlet eyleyen elfazı müşterekeden olmaları hasebiyle her biri birçok ma'nalara mühtemil bulunduğundan dolayı bunları mealde sade birer ma'na ile tercemeye imkân yoktur. Onun için bunları mümkün olabildiği kadar tefsîr suretiyle anlamağa çalışmak lâzım gelir.

GARK, igrak ma'nasına ismi masdardır, igrak, suya daldırıp boğmak ve bir kabı doldurmak, müstagrak kılmak ve yayı şiddet ve ifrat ile doldura doldura çekmek ve bundan herhangi birşeyde ifrat etmek, uzağa gitmek ma'nalarında kullanılır.

NÂZİAT, nâzi'ler, müte'addî veya lâzım olduğuna göre

Sh:»5553

nezi'den de nûzu'den de gelebilir. Nezi', bizim çekmek ve çekip almak ve soymak kelimelerimiz gibi

muhtelif ma'nalara gelir:

1 - Nezi', intiza' gibi bir şey'i yerinden koparıp çekmek ma'nasına gelir, bundan hayatı çekip almak: can

almak ve can çekiřtirmek ma'nasına gelirken bu hale haleti nezi' ta'bir olunur. Bu Ma'na ile nâziât, can alan kuvvetler, Melekler demek olabilceđi gibi haleti nezi'de bulunan canlar demek de olabilir.

2 - Nezi', kuyudan şiddetle kova çekmek, su çıkarmak ma'nasına gelirken bunda garkan nezi', iyice daldırıp derinden doldurarak hızla çekmek demek olur. Bu da tâ derinden çeke çeke can almak ma'nasına mecaz olabilir. Bu suretle de nâziat, şiddetle daldıra daldıra, boğa boğa bedenlerinin dipten tırnağa tâ derinliklerinden çeke çeke can alan Melekler veya mücahid kuvvetler demek olur.

3 - Nezi', yay çekmek, garkan nezi' de yayı şiddet ve ifrat ile doldura doldura çekmek ma'nasına gelirken yayı doldurmak ta'bir olunur. Bu ma'nada nâziât, atış yapan kuvvetler, gaziler demek olur.

4 - Nezi', atın başını alıp bir düzeye koşması ma'nasına gelirken bu ma'nadan nâziât «

وَالْعَادِيَاتِ ضَبْحًا» gibi atlara ve suvarilere ve o ma'nada olan kuvvetlere sadık olabilir. Ve bu

ma'nadan mecaz olarak Semada şarktan garba hareket eden nücum ile de tefsir edenler olmuştur. Lâlin «

فَالْمُدَبِّرَاتِ أَمْرًا» nücum olamaz.

5 - Nüzu', bir şey'e can atmak, gönül çekmek ta'bir ettiğimiz vechile meyl-ü iştiyak, bir de bir şeyden feragat edip geri çekilmek, sıyrılıp çıkmak ma'nalarına geldiğinden vatanını özleyen garib kimseye nâzi' denildiği gibi nâziât da bu ma'nadan olarak bedenlerinden ayrılmış müştak nefisler demek olabilir.

Sh:»5554

Naşitat, neşt ve neşattan olabilir. Neşt:

1 - Kuyudan kofayı sühûlet ve mülâyemetle çekmek ma'nasına gelirken tereyağından kıl çeker gibi çekmek ta'birimize şebihdir.

2 - Bir düğümü rıfk ile usulcacık çözmek ma'nasına gelir, Ki ünşuta denilen ve kolay çözülen ve kolay çözülen ilmekli düğümü çözmek gibi. Bu iki ma'nadan nâşitat, mü'minlerin ruhlarını rıfk-u mülâyemetle kabz eden Melekler ve rahmet Melekleri denilmiştir, tatlılıkla gönülleri cezbeden ruhlar, nefisler demek de olabilir.

3 - Bir yerden bir yere çıkmak ma'nâsına gelir. Netekim yerden yere giden yaban öküzüne nâşit denilir.

Buna teşbîhen nâşitat, burcdan burca intikal eden seyyar nücüm demek olduğu da söylenmiştir. Ki nâziat

da nücüm olduğuna göre şarktan garba hareketleri kendilerinin değil, kasrî mahiyette olması, burcdan

burca seyirleri kendilerinin olarak tabîî mahiyette olması tarzında anlatılmış demek olur. Bu surette sebh

de felekteki seyirleri, sebh de sür'at ve betaette farkları demek olur.

4 - Neşat, gönül hoşluğu, şenlik demek olduğu ma'lûmdur. Bundan « النَّاشِطَاتِ نَشْطًا »

ölüm zamanında bedenden neşat ile çıkan mü'min ruhlar diye tefsir olunmuştur. Netekim bu takdirde «

النَّازِعَاتِ غَرْقًا » boğula boğula şiddet ve azâb ile çıkan kâfir ruhlar demek olur. Sebh, suda

yüzmek ve suhuletle uzağa gitmek, burada hâkikat ve mecaz olarak ikinci ma'nâdan olması zâhirdir.

İşte nazmı celîlin müfredatındaki bu kelimelerin bu suretle müteaddid ma'nâlara ihtimalinden dolayı

burada müfessirîn de müteaddid tefsirler nakletmişlerdir:

1 - Hepsi Melâikedir. Nâziâtî garkan, boğa boğa, daldıra daldıra şiddetle can alan Melekler, yâhud

kâfirlerin canını alan azâb Melâikesi. Naşitat, rıfk ile mülâyemetle

Sh:»5555

can alan, mü'minlerin ruhunu kabz eden rahmet Melâikesi. Sabihat, emri ilâhî ile âfaktan gelip giderek

tesarruf eden veya can alırken nefislerde dalgıç gibi dalıp yüzen Melâike, sabikat kâfirlerin ruhlarını

Cehenneme, mü'minlerin ruhlarını Cennete götürmek için yarışıp giden Melâike, müdebbirati emr, Allah

tealânın nizamı âlemde teshîr buyurduğu, me'mur kıldığı işlerde emri tedbir ve idare eden Melâike, yâhud

rüsûli Melâike.

2 - Nüfusi insaniyye ki bunda da iki vecih vardır: birisi bedenlerinden müfarekat eden nüfusi fadîle ki

ülfet etmiş oldukları ve iktisabı hayr için âletleri ve binidleri olan bedenlerinin garkan her noktasından

ayrılır, ve maamafih melekût âlemine iştiyak ve neşat ile çıkar, ve orada yüzer ve sonra geçip hatîrei kudse

gider, sonra da şeref ve kuvveti hasebiyle müdebbirati emir Melâike sırasına ve hattâ onlardan ileri

geçerler. Çünkü ölümden sonra ervahın bu âlemde bile nice âsar ve ahvali zuhûr eder.

Ma'neviyyetlerinden, rahuniyyetlerinden istifade edilir. İkincisi ölümden evvel sülûk halinde bulunan ve

zâhir ve bâtnını ibadet ve mücahede ile tathir ve maarifi ilâhiyyede terakkî eden nûfusu fadile denilmiştir ki
şehvatından sıyrılır, âlemi kudse muştak olur, kemalâte terakkî meratibinde yüzer, sonra nûfusi nakısanın
mürebî ve mükemmeli olur.

3 - Gâzîler veya elleri veya atları ki elleri silâhlarını doldurur çeker, oklarını, mermilerini neşt ile atarlar,
berr-ü bahirde yüzer giderler, düşmanla harbde yarışıp ileri geçerler, sonra onların emrini tedbir ederler.
Bu vazıflar âtlarında da mülâhaza olunabilir. Şu kadar ki tedbiri emir sebebiyyet alâkasiyle mecaz
olur.

Mealden bu üç ma'nâ anlaşılabilir.

4 - Nücum denilmiştir. Lâkin bunlar hakkında müdebbirâtı emir vasfı doğru değildir. Bu yine Melâike
olmak

Sh:»5556

lâzım gelir. Bunları muhtelif surette mülâhaza etmek isteyenler de olmuştur. En zâhiri Melâike veya nûfusi

fadile veya lisanımızca daha şümüllü olmak üzere kuvvetler demektir. Bunlara kasem edilerek Kıyamet ve

ba'sin vukku te'kiden tahkik ile haber verilmiştir. Garkan, « تَغْرُقُ اغْرَاقًا » takdirinde mefuli mutlak,

cümlesi nâziattan hal veya « نَفُوسًا غَرِقَةً فِي الْأَجْسَادِ » ma'nâsında sıfatı müşebbehe

ile müevvel olarak mefuli bih, neştan, sebhan, sebkân masdariyyet üzere mansub. Emran, müdebbirata

mefuli bih olarak mansubdur.

6. ﴿يَوْمَ تَرْجُفُ﴾ kasemin mahzûf olan cevabına müteallık mefuli fiyh olarak mansubdur.

Ya'ni o Kıyamet ve ba's o gün olacak ki, tercüfü ﴿الرَّاجِفَةُ﴾ o râcife recf edecek -

RECF, şiddetle sarsmak veya sarsılmak ma'nâsına müteaddî ve lâzım olur. Onun için râcife, şiddetle

sarsan sarsıntı, Dünyayı yerinden oynatan vâkıa, ilk nefha, yâhud o vakıt şiddetle sarsılan, sarsılacak olan

Arz ve cibâl gibi ecrâm demek olabilir.

Evvelki ta'diye ma'nâsı tehvilde eblağdır. Ya'ni Dünyayı harekete getirip (mobilizasyon) yaptıracak olan

o şiddetli sarsıntı, nefhâi ulâ vak'ası olacak, âlemi seferber bir hale koyacak 7.

﴿تَتَّبِعُهَا الرَّادِفَةُ﴾ onu râdife ta'kîb eyliyecektir. -

RÂDİFE: redif gibi ardınca gelen tâbi'a, ki ilk nefhada zelzelenin tevalisi gibi harakâtın tevalisini,

Semanın inşıkakı ve kevakibin intişarı hallerini de ifade etmiş olabilirse de nefhai sâniye vak'ası olmâk

daha doğrudur, siyak da bunu gösterir. Demek ki günden murad, reciften ba'se kadar mümtedd olan

vakıttır. 10. ﴿يَقُولُونَ﴾ - Ba'sin vuku'u kasem ve te'kid ile haber verildikten sonra ba'si inkâr eden

münkirlerin sözlerini hikâyedir. Ya'ni münkirler

Sh:»5557

bu gün dünyada şöyle diyorlar ﴿إِنَّا لَمَرْدُودُونَ فِي الْحَافِرَةِ﴾ -

HÂFİR, HÂFİRE, esasen kazıcı ma'nasına sıfat olmakla beraber atın tırnağına ism olmuştur. Ve o

münasebetle tırnağının kazdığı çukura, ya'ni izine ve o suretle açılan çığıra dahi merdıye ma'nasına râdiye

gibi itlak olunur. Ve bundan Arabda iki ta'bir mesel olmuştur.

BİRİSİ «رَجُوعٌ فِي الْحَافِرَةِ» geldiği yolda dönmekten kinaye olur «

رَجَعَ فُلَانٌ فِي حَافِرَتِهِ» denilir ki fûlan geldiği yolda döndü demektir.

BİRİSİ de «نَقَدَ فِي الْحَافِرَةِ» denilirki bir alışverişte müşterinin ilk sözde parayı sayması

ma'nasında kullanılır. Kamus müterciminin ifadesine göre Türkçede «tırnağı dibinde» ta'bir olunur. Bunun

aslı Arabda ât en kıymetli mal olduğundan aslâ veresiye satılmadığı için pazarlık bitince parası derhal

teslim olunmadıkça tırnağı durduğu yerden bir adım atmaz demektir. Bir de bu meselin aslı koşuda öğdül

gelen âtın diğerlerinden evvel tırnağının son kazdığı çukur ma'nasına tırnağı dibinde hemen bahşış

verilmek ma'nasından olup sonra mutlak evveliyette isti'mâl olunduğu söylenmiştir. İşte bu âyette bu

meseller mazmunu üzere hâfire evvelki hıkat ve hayattan kinâye olarak ma'na «biz evvelki halimizde

hayata redd-ü i'ademi olunacağız?» Demek olurki İbni Abbas Hazretlerinden merviy ve müfessirîn

muhtarıdır. Maamafih Mücahidden hâfire hufre gibi mahfire, ya'ni kazılan çukur yer ma'nasına olarak kabir

diye de rivayet edilmiş olduğu ve redd-ü iade «merdudun» dan anlaşıldığı ve bu ma'na herkese daha vâzih

geleceği için o hufre demeyi münasib gördük ki biz öldükten sonra o kabirlerde girisin giri döndürülecek

diriltilecekmiyiz? Demek olur. İkisinde de ma'na birdir. Şübhe yok ki hâfirenin mahfure ma'nasına olması

vecihsiz değilse de hılâfî zâhirdir.

Ve evvelki ma'na hem ince, hem de ma'ruftur. 11. ﴿إِذَا كُنَّا عِظَامًا نَخِرَةً﴾ - inkârdan

sonra gûya istidlâl tarzında istihzadır.

NEHIRE, çürümüş ufalanmış, rûzgârla savrulur, yâhud delik deşik göz göz olmuş, rûzgâr estikçe ses

verir, vızılar kemik demektir. Evvelkine nehire, ikinciye nâhire itlâkiyle fark da edilmiştir. Böyle çürümüş

kemiklerin hayattan uzaklığıyla istidlâl ederek «يس» de geçen «

﴿قَالُوا﴾ - demeleri gibi istib'ad ve inkâr ettiler. 12. ﴿يُحْيِي الْعِظَامَ وَهِيَ رَمِيمٌ﴾

evvelkine müteferri' diğerk bir küfürlerini hikâyedir. Dediler ki ﴿تِلْكَ إِذَا كَرَّةٌ خَاسِرَةٌ﴾

dönüş öyle ise pek hasarlı bir dönüştür. - Çünkü o denildiği gibi ise biz ona iman etmemiş hazırlanmamış

olduğumuz için bize çok husran verecek bir dönüş olacaktır. Vah o vakit başımıza geleceklere vah, diye

alay etmekte ileri gittiler. Bütün bu sözler onu zor görmekten mütevellid bir istib'addan neş'et ettiği için

kısaca redd ile kestirme cevap olarak buyuruluyorki 13. ﴿فَإِنَّمَا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ﴾

ya'ni onu Allaha göre zor birşey zannetmeyin, o bir tek zecirden, zorlu bir kumanda ile bir sayhadan

ibarettir. Bir «كُنْ» emriyle o nefha olur biter 14. ﴿فَإِذَا هُمْ بِالسَّاهِرَةِ﴾ derhal onlar

sâhirede bulunurlar. -

SAHİRE, uyanık göz ve gözlere serab görünen düpedüz açık yeryüzü, sahra, meydan demek olup

burada gözleri açılarak ap açık arzı mahşerde bulunacakları anlatılmıştır. 15.

﴿هَلْ أَتَيْكَ حَدِيثُ مُوسَى﴾ - Burada Peygamber haberini tekzib edenlerin akıbetleri

hakkında bir nümunei ibret ve Peygambere bir tesliyet siyakında iyrad buyurulmuş

Sh:»5559

olan bu kıssa, A'rafta, Tâhâda, Şuarada, Kasasta ve sâirede müteaddid yerlerde her birinde farklı

hususiyetlerle tafsîl olunmuştur. Buradaki hususiyeti ise kavli leyyini iyzah ve Fir'avnin «

﴿أَنَا رَبُّكُمْ الْأَعْلَى﴾ » tугyaniyle Firavinliğinün künhünü hülâsa etmiş olmasıdır. Daha evvel

sûrei Kasasta « ﴿مَا عَلِمْتُ لَكُمْ مِنْ آلِهَ غَيْرِي﴾ » demişti, sûrei Şuarada da «

﴿لَعْنِ اتَّخَذَتِ الْهَاءَ غَيْرِي﴾ » demişti. Bu, diğer tafsîllerin bir telhisi olmak itibariyle «

﴿إِذْ نَادِيَهُ﴾ » geldi değil mi gibi bir istifhamı takrir olarak istimaina terğibdir. 16. ﴿هَلْ أَتَيْكَ﴾

- « Hadîs » in zarfıdır. Müfessirîn burada nidâyı « ﴿نَاجَاهُ﴾ » diye nidai bâtinî olan münacat ile tefsîr

etmişlerdir. ﴿بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ﴾ - vadîi mukaddes, Berriyyetüşşamda Turi Sînâ dağının

eteğinde bir vadî ﴿طَوَى﴾

TUVÂ - o vadînin ismi, atfı beyan evvelâ mutahher ve mubarek demek olan mukaddes vasfiyle tavsîfi

feyzi ilâhînin ancak temiz kalblere vârid olacağına ve binaenaleyh evvel emirde temizliğin lüzumuna

tenbihtir. Netekim Tahâda « فَاخْلَعْ نَعْلَيْكَ إِنَّكَ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى »

buyurulmuştu. Ba'zıları merreteyn ma'nasına, ya'ni iki kat takdis olunmuş vadî demek olduğunu

söylemişlerdir ki bu surette « تَقْدِيسًا مَرَّتَيْنِ » mealinde mefuli mutlak demek olup aynı ihtarı

te'kid ile yapmış olur. 18. ﴿ هَلْ لَكَ ﴾ Var mı senin için - bir meyl, bir arzu, bir niyyet. Bu istifhamda

sorulan mübteda, müteallakının zikriyle iktifaen mahzuf olarak «

﴿ هَلْ لَكَ مَيْلٌ ، هَلْ لَكَ رَغْبَةٌ ، هَلْ لَكَ نِيَّةٌ ﴾ gibi ilâ ile sıralanabilecek bir

fi'il takdîriyle şöyle bir ma'nâ ifade eder: nasıl var mı bir meylin? Veya bir arzun, bir niyyetin? Bir meyl eder

veya bir rağbet gösterir veya bir niyyet besler misin? ﴿ أَلَيْسَ لَكَ ﴾ Tezekkî etmene -

ya'ni küfr-ü tuğyan kirlerinden, kötü ahlaklarından temizlenip pak iman ve İslâm

hasletleriyle kendini nemâlandırmağa? Buradaki tezekkâ tefîl babından fi'lî muzari' olup aslı

tetezekkâdır.

TEZEKKİ temizlemek: halıs, arı, pam pâk olmak ve feyizlenip nemalanmak ma'nâlarına gelir ki islâmın

bir ma'nâsıdır. Da'vet için evvelâ bu suretle hitabın emredilmesi efali ihtiyariyyede meyl-ü niyyetin şart

olduğuna işarettir. Ya'ni istermisin temizlenip nemalanmağa doğru gidesin? 19.

﴿وَأَهْدِيكَ إِلَى رَبِّكَ﴾ Ve seni rabbına hidayet edeyim - rabbını tanımağa irşad edeyim

﴿فَتَخَشَى﴾ de haşyetlenesin - onun gadabından, ıkabından korkup ona ta'zîm ile saygı duyasin -
çünkü « إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ » dır. Bilmiyenlerin saygısı olmaz.

Saygısı olmiyanlar korumaz her fenalığa atılır. Bu iki âyette sûrei Tâhâda geçen «

﴿فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لَيْنًا لَعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَى﴾ âyetinin bir nevi' tafsili ile kavli

leyyini bir izzah vardır. 20. ﴿فَارِيهَ الْآيَةَ الْكُبْرَى﴾ - Âyeti kübrâ o büyük mu'cize,

asanın dirilip yılan olması mu'cizesidirki ölülerin dirilmesine ve « كُنْ » emrinin tecellîsine bir bürhandır.

Kavli delîli dinlemeyince fi'lî olarak bunu gösterdi 21. ﴿فَكَذَّبَ﴾ fakat Fir'avin tekzîb etti - söze

inanmadığı gibi o büyük mu'cizeyi gördüğü halde de ona sihir dedi ve Musâya yalan isnad etti

﴿وَعَصَى﴾ ve isyan etti - Allahı ve emrini tanımak istemedi, temizlenmeğe niyyet etmek şöyle dursun

« وَمَا رَبُّ الْعَالَمِينَ » o rabbül'âlemîn ne oluyormuş diye karşılıyarak inkâr ve isyana cür'et etti

22. ﴿ثُمَّ ادْبَرَ يَسْعَى﴾ sonra sa'y ederek idbara gitti - ya'ni tekzîb ve isyanda muvaffak

olamadı, bununla beraber buş da durmadı, koştı, çalıştı, lâkin ikbâle doğru çalışmadı, idbare doğru çalıştı,

Allaha yüz tutucak yerde ardını dönerek helâka doğru tersine gitti.

Sh:»5561

23. ﴿فَحَشَرَ﴾ onun üzerine mahşerinin topladı - ibtida sâhirleri toplayıp mağlûb olduktan sonra

sûrei Şüarada « فَأَرْسَلْ فِرْعَوْنَ فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ » âyetiyle beyan olunduğu

üzere şehirlere sevkıyyat me'murları hâşirler göndererek ordusunu ve mele'kini topladı ﴿فَنَادَى﴾

da haykırdı 24. ﴿أَنَا رَبُّكُمْ الْأَعْلَى﴾ « فَقَالَ أَنَا رَبُّكُمْ الْأَعْلَى » benim

en yüksek rabbınız, dedi - kendisinden başka her hangi bir rabbı kendi madununda addederek kendisinin

en üstün rabbülerbab olduğunu iddi'a etmek derecesinde da'vayı azıttı, kendisine o nam ile taptırmak

istedi, evvelde « مَا عَلِمْتُ لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرِي » diye kendisinden başka ilâh bilmediğini

söyliyerek ilmi nefy etmişti. Cûya teharriyatta, tedkikatta bulunmak üzere «

فَأَوْقَدْ لِي يَا هَامَانَ عَلَى الطِّينِ فَاجْعَلْ لِي صِرْحًا لَعَلِّي أَطَّلِعُ

«إِلَىٰ إِلَهِ مُوسَىٰ وَإِنِّي لَأَظُنُّهُ مِنَ الْكَاذِبِينَ» demişti. Bu kerre o teharf pek

boşuna çıkmamış, bir rab bulunduğunu anlatmış olduğunu îyma etmekle beraber onun kendinden yüksek

olmadığını iddi'a edecek derecede kibr-ü azamet taslamağa kalkmıştı. İbni Cerîrin Mücahid ve sâireden

nakline göre bu iki söz arasında kırk sene geçmişti. Burada Âlûsînin kaydettiği vechile ba'zı asârda şöyle

vârid olmuşturki Fir'avin topladığı mahşeri içinde kalkıp hitabetle bir nutuk iyrad ederek o büyük lakırdıyı

söylemiş, bu suretle kendisini halkın veyiyüemri olanların hepsine tafdil eylemişti 25.

﴿فَأَخَذَهُ اللَّهُ﴾ Allah da onu tuttu ﴿نَكَالَ الْآخِرَةِ وَالْأُولَىٰ﴾ Âhretin ve

Ulânın nekâliyle tenkîl ediverdi - azâb, ta'zîb ma'nasına geldiği gibi nekâl de tenkîl ma'nasına ismi mastar

olur.

TENKÎL, gören ve işitene ibret olacak ve ona müeddî olan şeylerden men'ecek vechile ta'zîb ve ukubet

etmektir. Burada nekâl « نَكَالَهُ اللَّهُ نَكَالَ الْآخِرَةِ وَالْأُولَىٰ » takdirinde mefuli

mutlak, cümlesi hal mevki'indedir. Veya Âhret ve ulâ nekâli için tuttu aliverdi ma'nasında « اخذ » nin

mefuli

lehidir. Âhîret ve uladan zâhir olan Âhîret ve Dünyadır ki Dünya nekâli iğrak ile, Âhîret nekâli Cehenneme

sevk ile olmuştur. Maamafih burada âhîret sonraki ve ulâ evvelki ma'hasına olarak sonrakinin ve evvelkinin

nekâli olmak üzere tuttu alıverdi ve sonrakinden murad « **أَنَا رَبُّكُمْ الْأَعْلَى** » kelimesi,

evvelkinden murad da « **مَا عَلِمْتُ لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرِي** » kelimesi demek olduğu da İbni

Cerîr tefsîrinde mezkûrdur. 26. ﴿ **إِنَّ فِي ذَلِكَ** ﴾ Şübhesizki bunda - bu Mûsâ hadîsinde,

Fir'avnin macerasıyla tenkilinde ﴿ **لَعِبْرَةٌ** ﴾ muhakkak bir ibret var. - Ibret alınacak, intibah verecek bir

ders vardır. Fakat herkes için değil ﴿ **لِمَنْ يَخْشَى** ﴾ haşyet duymak şanından olan, saygısı

bulunan kimseler için - ki onlar irfanı olanlardır. Yoksa duygusu olmiyanlar bir Mûsâ gelmiş, Fir'avin batmış

da ne olmuş diye bundan hiç bir istifâde etmezler. İşte o ba's hakkındaki haber de böyledir.

Bu kıssadan sonra Allah tealânın rububiyetinin, kudretinin yüksekliğini ve ona nazaran halk ve ba'sin

kolaylığını ve azgınlar hakkında âhîret âzabının şiddetini anlatmak üzere münkirlere tevbih tarikiyle

buyuruluyor ki:

﴿ **۲۷** ﴾ **ءَأَنْتُمْ أَشَدُّ خَلْقًا أَمْ السَّمَاءُ بَنِيهَا** ﴿ **۲۸** ﴾ **رَفَعَ سَمَكَهَا**

فَسَوَّيْهَا ﴿٢٩﴾ وَأَغْطَشَ لَيْلَهَا وَأَخْرَجَ ضُحَيْهَا ﴿٣٠﴾
وَالْأَرْضَ بَعْدَ ذَلِكَ دَحِيهَا ﴿٣١﴾ أَخْرَجَ مِنْهَا مَاءَهَا وَمَرْعِيهَا
﴿٣٢﴾ وَالْجِبَالَ أَرْسِيهَا ﴿٣٣﴾

Sh:»5563

﴿٣٣﴾ مَتَاعًا لَكُمْ وَلِأَنْعَامِكُمْ ﴿٣٤﴾ فَإِذَا جَاءَتِ الطَّامَّةُ
الْكُبْرَى ﴿٣٥﴾ يَوْمَ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ مَا سَعَى ﴿٣٦﴾ وَبُرِّزَتِ
الْجَحِيمُ لِمَنْ يَرَى ﴿٣٧﴾ فَمَا مِنْ طَغَى ﴿٣٨﴾ وَآثَرَ الْحَيَاةِ
الدُّنْيَا ﴿٣٩﴾ فَإِنَّ الْجَحِيمَ هِيَ الْمَأْوَى ﴿٤٠﴾ وَأَمَّا مَنْ
خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَىٰ ﴿٤١﴾ فَإِنَّ الْجَنَّةَ
هِيَ الْمَأْوَى ﴿٤٢﴾ يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسِيهَا
﴿٤٣﴾ فِيمَ أَنْتَ مِنْ ذِكْرِهَا ﴿٤٤﴾ إِلَىٰ رَبِّكَ مُنْتَهِيهَا
﴿٤٥﴾ إِنَّمَا أَنْتَ مُنذِرٌ مَّنْ يَخْشِيهَا ﴿٤٦﴾ كَانَهُمْ يَوْمَ
يَرَوْنَهَا لَمْ يَلْبَثُوا إِلَّا عَشِيَّةً أَوْ ضُحِيهَا ﴿٤٧﴾

Meali Şerifi

Sizmi daha çetinsiniz yaratılışça yoksa Semamı? O "Allah" onu bina etti 27 Boyuna irtifa' verdi 28
Nizamına koydu 29 Gecesini kararttı, kuşluğunu çıkardı 30 Ondan sonra da arzı döşedi 31 Ondan suyunu
ve mer'asını çıkardı 32 Ve dağlarını oturttu 33 Sizin ve davarlarınızın intifa'ı için 34 Fakat geldiği vakit o
"tâmmei kübrâ" 35 O insanın neye koştüğünü anlayacağı gün 36 Ve Cahîm hortlatıldığı vakit, görür kimseler
için 37 Artık herkim azgınlık etmiş, Dünya hayatı tercih eylemiş ise muhakkak Cahîmdir onun varacağı 38
Herkim de rabbının makamından korkmuş ve nefsi hevadan nehy eylemiş ise muhakak Cennettir onun
varacağı 39 Sana o saattan soruyorlar: ne zaman demir atması? 40 Nerde senden onu anlatması? 41
Rabbınadır onun müntehası 42 Sen ancak bir münzirisin ondan

Sh:»5564

haşyet duyacakların 43 Onu görecekleri gün onlar, sanki bir akşam veya kuşluğundan başka durmamışa

27. ﴿وَأَنْتُمْ﴾ ey o kendilerini yüksek sanıp da Allahın kudretini inkâra kalkışan münkirler!

Zu'münüzce kendi takdirinizce şunu bir düşünün bakalım: siz mi ﴿أَشَدُّ﴾ eşedsiniz? - Daha çetin,

daha zorlusunuz? ﴿خَلْقًا﴾ yaradılmak hususunca - burada asıl ma'nâ ölümden sonra yeni bir

hıkatle yaratılış üzerindedir. Fakat bir kübra halinde daha şümillü olmak üzere suâl mutlak halk üzerinde

iyrad olunmuştur. Ya'ni gerek evvel ve gerek sonra alel'itlak yaradılmak cihetiyle siz mi daha zor ve

çetinsiniz ﴿أَمِ السَّمَاءِ ط﴾ yoksa sizden yüksek ve sizi muhîf olan Semamı? - Belliki o daha çetin

değil mi? Çünkü siz onun içinde bir zerre demeksiniz öyle iken ﴿بَنِيهَا قف﴾ o Allah onu bina etti -

Bina, müteferrik eczayı yekdiğerine zamm-u rabt ile mecmuundan bir küll inşa etmektir. Semâda böyle lâtf

ve kesif nice mevadd ve ecramin türlü kuvvetlerle sureti mahsusada terhib ve rabt olunarak mecmuundan

husule getirilmiş bir yapıdır ki onu Allah yapmıştır. Şöyle ki 28. ﴿رَفَعَ سَمَكَهَا﴾ boyuna irtifa'

verdi - direksiz olarak yükseğe kaldırdı.

SEMK, bir şey'in irtifa' ta'bir ettiğimiz boyu' aşağıdan yukarıya imtidadı ve yüksekliğidir. Yukarıdan aşağı

mülâhaza edildiği zaman umk ta'bir olunur. Enine boyuna olmak üzere sihan ile de tefsir edenler olmuştur.

﴿فَسَوَّيْهَا﴾ sonra da onu tesviye etti - « وَالسَّمَاءَ رَفَعَهَا وَوَضَعَ الْمِيزَانَ »

mantukunca

Sh:»5565

mîzanını vaz' edip denkleştirdi, nizamına koyup düzeltti. Bundan Semânın şekli tam küre olduğunu

anlatmak isteyenler olmuş ise de bütün Semanın hey'eti umumiyyesinin şekli tam küre olduğu sâbit değildir.

Tafsîlini Allah bilir. 29. ﴿وَأَغْطَشَ لَيْلَهَا﴾ gece karanlık olmak ma'nâsına gâtşten olduğuna

göre gecesini karanlık etti, muzlim kıldı diye ma'nâ verilmiştir. Fakat bunda gecenin Semaya izafeti ba'zı

muhtevyatına nazaran ednâ mülâsebe kabîlinden olmuş olur. Çünkü Semanın her tarafı gece olmaz. Bir

de gâtş ve gataşan Kamusta mezkûr olduğu üzere hastalıktan veya ihtiyarlıktan nâşî âheste âheste

yürümek ma'nâsına gelir, bundan ıgtaş âheste âheste yürütmek demek olacağından gecesini tedricen

giderdi demek olur. Bu ise şu ihrac ile pek mütenasibdir. ﴿وَأَخْرَجَ ضُحَيْهَا﴾ ve duhasını

çıkardı - ziyasını çıkarıp gündüzünü yaydı, Râğıbdan anlaşıldığına göre duha fil'asıl ziyayı Şemsin inbisatı

ve gündüzün imtidadı demek olup sonra ma'ruf kuşluk vaktına ism olmuştur. Burada gecenin mukabili

olarak ziyanın parıltısı ile mutlak gündüz ma'nâsına olduğu beyan olunuyor. Gündüzün meydana çıkması

ise gecenin gitmesi ile mütenasib olacağından « أَغْطَشَ لَيْلَهَا » geceyi kararttı demekten ziyade yürüttü, giderdi demek olması pek yakışıyor. Ve bunda iki ma'nâ mümkündür. Birisi evvelki gibi Arza nazaran olan ve her gün teâkub eden gecesı gündüzü olmasıdır ki bunda Arzın hilkatine ve Kamerin mahvine temass edilmiş olur. Birisi de Semânın kendisinde gece tedricen gide gide kalmamış hep gündüz olmuş olmasıdır ki. Ki bu ma'nâ leylin ve duhanın Semâya tam ma'nâsiyle izafetine pek muvafık ve ince bir ma'nâdır. Çünkü zulmet esas ı'tibariyle ademî olduğundan güneş ve sair ecramı münire yaratılmazdan evvel Semâ elbette muzlim gece halinde demek idi. Ecramı muzîe yaratılmağa başladığından

Sh:»5566

i'tibaren gitgide o gece giderilmiş ve gündüzü çıkarılmıştır. Onun için gece, Arz ve sair ecramın gölgesi düşen hududları sahasında yürümekle beraber diğer sahai Semâ gündüz halindedir. Arz, bundan sonra söyleneceği cihetle buradaki geceyi ve gündüzü - dediğimiz gibi - Semânın kendisinin gecesı ve gündüzü

diye anlamak bize daha muvafık görünüyor 30. ﴿وَالْأَرْضَ﴾ Arza gelince

﴿بَعْدَ ذَلِكَ دَحِيهَا﴾ ondan sonra da onu bast edip döşedi - Semâyı halk-u tesviye ve

gecesenin giderip gündüzünü çıkardıktan sonra Yer yüzünü üzerinde hayat ve süknâ kabil olacak vechile

yayıp serdi, Arzın üzerinde yaşadığımız kışrını ondan sonra yaratıp döşek halinde döşedi.

دَحَا DEHA, bast etmek ma'nâsına dahv veya dahy dendir. Bast da döşek serer gibi yaymak,

döşemektir. Bunun zâhiri de Arzın kendisinin daha evvel yaratılmış olmasıdır. Sûrei Bakarede «

ثُمَّ اسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ فَسَوَّاهُنَّ

Semânın tesviyesi Arzın ve mâfil'arzın halkından sonra gibi zann edilebilirse de orada « ثُمَّ » zamanda

terâhî için değil, kelâmdan terâhîi rûtbî için olmak lâzım geleceğini buradaki « بَعْدَ ذَلِكَ » ıyzar

ediyor demektir. Bununla beraber burada şunu da nazarı i'tibare almak lâzım gelir ki Sûrei İsrada «

فَمَحَوْنَا آيَةَ اللَّيْلِ

mahvedilmezden evvel güneş gibi parlak olduğu ve o zaman onun gece âyeti olmadığı beyan olunmuştu.

Buna nazaran Arzın ilk hilkatinde ve Kamer sönmezden evvel Arzda gece karanlığı yokdu demektir. Ve o

halde « وَأَغْطَشَ لَيْلَهَا » Kamerin sönmesiyle arz üzerinde gecenin karartılmış olmasını ifade

etmiş ve Kamerin sönmesi de Arzın dahvinden evvel olduğunu da « بَعْدَ ذَلِكَ » karînesiyle anlatmış

olur. Şukadarki Kamerin ibtidai hilkati Arzın hilkatinden sonra olmak i'tibariyle Arzın hilkatinden sonra da

semada bir tesviye yapılmış demek olacağını düşünmek ıktiza eder.

Sh:»5567

Şimdi « دَحِيهَا » yi beyan ve tefsîr ve tekmil olarak buyuruluyorki 31.

﴿ اَخْرَجَ مِنْهَا مَاءَهَا وَمَرْعِيهَا ﴾ ondan suyunu ve mer'asını çıkardı - suyunu yarattı,

menba'larını fişkirtti, nehirlerini akıttı, otunu, otağını mezre'asını bitirdi. 32.

﴿ وَالْجِبَالِ أَرْسِيهَا ﴾ Dağlarını da oturttu - tesbit etti. İşte Arzın dahvi, kırsı Arzın böyle hayat

ve sükânaya kabiliyyetli bir surette düşenmesi demektir. Netekim bu hikmet şöyle tasrih olunuyor. 33.

﴿ مَتَاعًا لَكُمْ وَلِأَنْعَامِكُمْ ﴾ Sizin ve hayvanlarınızın intifa'ı, yaşaması için - demek ki bu

büyük sun'u kudret hikmetsiz değil, bunlar gayesiz abes olarak keyfe mettefak yaratılıvermemiştir. O halde

bu yaşamanın yaşatmanın da bir hikmet ve gayesi vardır. Onun için 34.

﴿ فَإِذَا جَاءَتِ الطَّامَّةُ الْكُبْرَى ﴾ o tâmmei kübrâ geldiği vakit - tâmmei kübrâ,

Kıyametin isimlerindendir.

طامه TAMME, basıp doldurmak ma'nasına « طم » den müştakk olarak üstün ve baskın güç

yetmez belâ demektir. Tâmmei kübrâ da en büyük tâmme demek olup Kıyametin ve bilhassa ehli

Cehennem Cehenneme, ehli Cennetin Cennete gittiği hengâmın ismidir 35.

﴿ يَوْمَ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ مَا سَعَى ﴾ - Tammei kübrâdan bedeldir. Ya'ni o tâmmei kübrâ o

gün ki insan neye çalışmış olduğunu, hangi emel pişinden koşmuş, hayrınamı, şerrinemi, kârnamı

zararınamı uğraşmış bulunduğunu o gün anlar 36. ﴿وَبُرَزَتِ الْجَحِيمُ﴾ «جاءت» -

üzerine ma'tuftur. Ya'ni o tâtmei kübrâ gelip Cehennem kapıları açılarak o salgın ateş ap açık ortaya

çıkarıldığı vakit ﴿لَمَنْ يَرَى﴾ görür kimseler için - ya'ni

Sh:»5568

herkim olursa olsun görmek şanından olan kimseler için. Çünkü rivayet olduğuna göre Cehennem

açılacak, alevler saçarak fırlayacak, her gözü olan görecek, ve çünkü «كَهَيْعَصَ» de «

﴿وَأَنْ مِنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا كَانَ عَلَى رَبِّكَ حَتْمًا مَقْضِيًّا﴾ buyurulduğu

üzere herkes ona varacak, ehli Cennet de sıratı onun üzerinden geçecektir. Maamafih görecek kimseler

için demek girecek kâfirler ve azgınlar için demek de olabilir - 37. ﴿فَأَمَّا مَنْ طَغَى﴾ «iza» nın

cevabı ve o vakıtki halin tafsîlidir. 40. ﴿مَقَامَ رَبِّهِ﴾ - Makamı rabb, Ruh ve Melâikenin saf saf

kıyam durduğu o tâtmei kübrâ günü kulun huzurı ilâhîde duruşu veya duracağı makamıdır. 42.

﴿أَيَّانَ مَرْسِيهَا﴾ ne zaman onun mürsâsı -

MÛRSÂ, masdarı mîmî olarak irsa ma'nasına veya ismi mekân yâhud ismi zeman olarak müntheha ma'nasınadır. İrsa; sübut ma'nasına resadan, geminin demir atılarak durdurulması gibi sâbit kılınıp durdurulmak demektir. Dağlara revasî denilmesi de bu ma'hadandır. Buhârîde mezkûr olduğu üzere geminin münthehî olduğu yere seffinenin mürsası denilir. Burada bir isti'are var demek olur. Ya'ni Allah o Saati ne vakit getirip diyecek, o Kıyamet ne zaman vaki' olacak diye soruyorlar - 43.

﴿فِيمَ أَنْتَ مِنْ ذِكْرِيهَا﴾ Bunda da iki ma'na söylenmiştir.

BİRİNCİSİ, « ﴿فِيمَ﴾ • ﴿أَنْتَ﴾ » nin mukaddem haberi olarak neredesin sen onu

anlatmaktan? Onu anlatmak senin vazîfen değildir. O senden uzaktır diye suâli reddir.

İKİNCİSİ, iki cümle olup « ﴿فِيمَ﴾ », nerde bu suâl? Diye suâli redd, « ﴿أَنْتَ﴾ » mübteda «

﴿مِنْ ذِكْرِيهَا﴾ » haberi olarak sen Hatemül enbiya onun alâmetlerindensin diye beyandır. Ya'ni senin

irsalin onun vuku'u yaklaşmakta olduğunu

anlatıp dururken bununla iktifa etmeyip de sormağa kalkışmalır ma'nasız ve salâhiyyetlerinden uzaktır.

Çünkü 44. ﴿إِلَىٰ رَبِّكَ مُنْتَهِيهَا﴾ onun müntehası rabbınadır. - Bütün künhiyle ve herkes

hakkında vukuu vaktına kadar bütün tafsilâtıyla onu bilmek rabbına aiddir. Başkasına değil, onu ancak o

bilir. İlerisine karışmak onların haddi olmadığı gibi daha fazlasını anlatmak da senin vazîfen değildir. 45.

﴿إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرٌ مِّنْ يَّخْشِيهَا﴾ sen ancak ondan haşyet duyacak, korunacak olan

kimseleri sakındıracak habercisin. 46.

﴿كَانَهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَهَا لَمْ يَلْبَثُوا إِلَّا عَشِيَّةً أَوْ ضُحِيهَا﴾ sanki

onlar onu görecekleri gün bu Dünyada bir akşam veya kuşluğundan fazla durmamışa döneceklerdir. -

Uzun zannedilen Dünya Ömrü o kadar çabuk geçer korkup sakınanlar o suretle korkulardan kurtulurlar,

sakınmayıp keyfine bakanlar da bir gün gibi ömürlerini geçirir nihayet ebedî belaya düşerler, binaenaleyh

ne zaman? Diye alay edip acele etmesinler.

Burada « إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرٌ » buyurulduğu için bunun kimlere ve nasıl fâide vereceği tafsîl

olunmak üzere bu inzarlar, âfideki Sûrelerde de tevalî ettirilerek anlatılacaktır.

